

İÇBATI ANADOLU BÖLGESİNDE GEÇ NEOLİTİK VE ERKEN KALKOLİTİK ÇAĞA AİT YENİ YERLEŞMELER*

ÖZDEMİR KOÇAK** – MUSTAFA BİLGİN***

İçbatı Anadolu Bölgesi'nde, Afyonkarahisar ili sınırları içinde, 2002 yılında başlatmış olduğumuz yüzey araştırmaları 2012 yılına kadar 11 sezon devam etmiştir. Araştırmalar sırasında Neolitik Çağ'dan Roma Dönemi'ne kadar 204 yerleşim yeri/mezarlık tespit edilmiştir. Tespit edilen bu yerleşim/mezarlıklar arasında İlk Tunç Çağı'na (İTÇ) ait olanlar dikkati çekecek kadar fazla olmasına karşılık GNÇ/EKÇ yerleşmelerinin daha az olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, GNÇ/EKÇ kültür tabakalarının daha geç dönemlere tarihlendirilen tabakalar tarafından üstünün kapatılmış olmasıdır.

Ancak yapılan ayrıntılı ve sistemli çalışmalar, bölgenin erken dönemlerine ait yerleşmelerin varlığını ortaya çıkarmaya başlamıştır. Nitekim bölgede hem GNÇ hem de EKÇ'a ait verilerin tespit edilmesi, Batı Anadolu ve Ege kültürlerinin tekrar değerlendirilmesini gündeme getirmiştir. Ayrıca, yüzey araştırmaları dışında, bölge yerleşmelerinden birinde yapılacak bir kazı, tabakaya bağlı malzemeler ile daha sağlıklı yorumlar yapılabilmesine olanak sağlayacak ve konuyu daha bilimsel temeller üzerine oturtacaktır. Önceki çalışmalarımızda tespit edilen boya bezemeli çanak çömlekler bu bağlantılar için bir başlangıç oluşturmaktadır.¹ Bugüne kadar *Haclar türü* olarak adlandırılan boya bezemeli çanak-çömleğin Balkanlar'da görülen Sesklo-Karanovo-Starçevo boya bezemeli kültürleri ile olan ilişkisi tartışmalı bir konu olarak kalmıştır. Bunun nedeni yukarıda da işaret edildiği gibi Batı Anadolu Bölgesi'ndeki araştırmaların yetersiz olmasıdır. Erken dönem kültürleriyle ilgili bölgede yapılan son araştırmalar sonucu, artık varlığı bilinen bu malzemelerin, bölgeler arasındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağını göstermektedir. Tespit edilen bu yerleşmeler, özellikle bölgeler arasındaki yol güzergâhlarının belirlenmesinde, eksik olan bölümlerin tamamlanmasına katkı sağlayacaktır².

Bu çalışmada, Afyonkarahisar ili sınırları içinde GNÇ/EKÇ'ı temsil eden yerleşmeler arasında iyi araştırılan ve nitelikli çanak-çömlek örnekleri veren, bölge için model oluşturabilecek dört yerleşme üzerinde durulacaktır. Bunlar:

* Bu proje Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenmektedir: "İçbatı Anadolu Bölgesinde Yeni Geç Neolitik Çağ ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri- The New Late Neolithic Age and Early Chalcolithic Age Settlements Inland Mid-west Anatolia" (Proje no: 11701086). "Afyonkarahisar İli ve İlçeleri 2010-2012 Yılları Arkeolojik Yüzey Araştırmaları" (Proje no: 10401008). Proje Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü tarafından da desteklenmektedir. Bu çalışma 20-23 Nisan 2011 tarihleri arasında Atina'da yapılan "4th Annual International Conference on Mediterranean Studies in Athens, Greece" isimli kongrede bildiri olarak sunulmuştur ve yayınlanmamıştır.

** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Konya, okucak@selcuk.edu.tr

*** Uzman Arkeolog, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Denizli, bilgin-arke@yahoo.com

¹ Ö. Koçak- M. Bilgin, "Afyonkarahisar'da İki Önemli Son Neolitik / İlk Kalkolitik Yerleşme Yeri: Eyice ve Pani Höyük", *TÜBA-AR*, 13, 2010, 26.

² *TÜBA-AR*, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi-Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology, 13, 5 vd.

No	İsim	Koordinat	Büyükük (m)	Yükseklik (m)
1	Bektaş Üyük Tepe (Sandıklı)	N 38°24.921' E 030°18.824' H: 1188	GB-KD: 290 KG: 240	taban seviyesinden 19
2	Üçin (Sandıklı)	N 38°23.567' E 030°16.802' H: 1160	KG: 80 DB: 70	Düz yerleşme
3	Asarın Tepe (Hocalar)	N 38°40.130' E 029°57.808' H: 1331	KG: 120 DB: 180	6
4	Devlethan (Hocalar)	N 38°33.783' E 029°56.899' H: 1128	80x80	6

Bölgede yapılan araştırmaların ilk yıllarında, Eyice ve Pani Höyük yerleşmeleri tespit edilerek üzerlerinde ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır (Harita)³. Bunlardan Eyice Höyük'te yapılan çalışmalar bölgenin GNÇ seramik kültürü hakkında en iyi bilgi verebilecek yerleşmelerden birisidir.

Eyice Höyük'te tespit edilen çanak çömleklerin hamur özellikleri incelendiğinde, hamur renginin kırmızı, kahverengi, kahverengimsi gri renkler ile bu renklerin tonlarının hakim olduğu gözlenir. Hamurun yapısında, yoğun taşçık dışında fazla katkı görülmez. Astar daha çok kahverengi ve tonlarındadır. Karakteristik form dışı dönük kalınlaştırılmış ağız kenarlı, küresel gövdeli derin kaselerdir. Ayrıca buluntular arasında sepet kulplu örnekler de görülmektedir⁴.

Yerleşmenin EKÇ kültürünü temsil eden malzemeleri arasında ise üç ana grup vardır:

1-Krem ya da beyaz astar üzerine kızıl kahverengi, mor ya da kırmızı ve tonları şeklinde boya bezemeliler.

2-Astarı griye çalan zemin üzerine kahverengi boya bezemeliler.

3-Morumsu kırmızı astarlı ya da boyalı⁵.

Bunlardan son iki grup, Aslanapa yerleşmesinde de görülmektedir. Morumsu kırmızı çanak-çömlek, kuzeydeki Porsuk kültürünün en belirleyici mal gruplarından birisidir.

Bölgede Eyice ve Pani Höyük yerleşmeleri dışında, 2010 yılında yapılan yüzey araştırmalarında, bu dönemlerle ilişkili olarak dört yeni yerleşme daha tespit edilmiştir⁶.

Yerleşmelerden ikisi Sandıklı İlçesi'nde yapılan araştırmalar sırasında kayıt altına alınmıştır. İlk yerleşme Karahöyük olarak da bilinen Bektaş Üyük Tepe'dir (Harita, Resim 1)⁷. Bektaş Köyü'nün 1.5 km güneybatısında kalan yerleşmenin hemen kuzeybatısında Karapınar Çeşmesi, batısında ise Karapınar Çayı olup su kaynaklarına oldukça yakındır.

³ Ö. Koçak, "Afyonkarahisar İli ve İlçeleri 2008 Yılı Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2010, XXVII/2, 287 vdd., Ö. Koçak-M. Bilgin, a.g.m., 26 vd.

⁴ Koçak-Bilgin, a.g.m., 25 vd.

⁵ Koçak- Bilgin, a.g.m., 26 vd.

⁶ Ö. Koçak, "Afyonkarahisar İli ve İlçeleri 2010 Yılı Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2012, XXIX/1, 236 vd.

⁷ Koçak, a.g.m., 236.

Höyüğün alt eteklerinde tarım yapıldığı için büyük oranda zarar görmüştür. Yerleşmenin genelinde ve tahrip edilen bölümlerinde yapılan çalışmalarda, Neolitik Çağ, Kalkolitik Çağ, İlk Tunç Çağı, Orta Tunç Çağı ve Roma Dönemi'ne tarihlendirilen çanak-çömlek parçaları ile obsidyen ve çakmaktaşıdan yapılmış taş aletler tespit edilmiştir. Çanak-Çömlek parçaları arasında, GNÇ'a ait dört parça değerlendirmeye alınmıştır. Bu örneklerden bir tanesi polikrom diğerleri ise monokrom boyalıdır (Resim 4, Çizim 1).

Sandıklı'da yapılan araştırmalarda GNÇ/EKÇ ile ilişkilendirilen diğer höyük Üçin'dir (Harita, Resim 2)⁸. Yerleşme Akin Köyü'nün 1.5 km güneybatısındaki yamaç üzerine kurulmuş olup en önemli özelliği kayalık bir alan üzerinde olmasıdır. Yerleşmenin hemen yakınında bulunan ve günümüzde yatağı kurumuş olan bir dere ile çevre halkı tarafından Üçin Çeşmesi olarak isimlendirilen kaynağın varlığı, su kaynaklarının prehistorik dönem yerleşmeleri için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermektedir. Yapılan incelemeler sırasında yerleşmeyi çevreleyen kayalıkların altında, bugün erozyonla dolmuş olan mağaraların olduğu bilgisi alınmıştır. Bugün için toprakla dolan bu mağaraların Neolitik Çağ'da iskân edildiğine dair herhangi bir kanıt yoktur. Ancak burada yapılacak bilimsel bir kazı çalışması erken dönemlerde bu mağaraların kullanılıp kullanılmadığına ilişkin soruları cevaplayacaktır. Yerleşme üzerinde ve mağaraların çevresinde tespit edilen GNÇ/EKÇ(?)'a tarihlendirilen seramik buluntular, konuya ışık tutabilecek nitelikte arkeolojik kanıtlar olma özelliği taşımaktadırlar. Yerleşme üzerinde, bu dönemlere tarihlendirilen monokrom boyalı sekiz adet nitelikli seramik parçası değerlendirmeye alınmıştır (Resim 5, Çizim 2).

Sandıklı'daki çalışmaların tamamlanmasından sonra araştırmalara Hocalar İlçesi'nde devam edilmiştir. İlçenin sınırları içinde bölgenin prehistoryasıyla ilişkili iki höyük tespit edilmiş olup bunlar Asarın Tepe ve Devlethan Ören yerleşmeleri olarak kayıt altına alınmıştır⁹.

Yerleşmelerden ilki olan Asarın Tepe, Çalca Köyü'nün 500 m batısında yer almaktadır (Harita, Resim 3). Höyüğün 150 m batısında bugün de su kaynağı olarak kullanılan bir çeşme vardır. Çalca Köyü'ne doğru uzanan bir sırt üzerinde kurulan yerleşmede GNÇ, EKÇ, İTÇ ve Roma Dönemi kültürlerine ait malzemeler bulunmaktadır. GNÇ/EKÇ'a ait seramik parçaları höyüğün köye bakan doğu yamaçlarında tespit edilmiştir.

Asarın Tepe'de özellikle EKÇ boya bezemeli seramik grubu dikkati çekecek kadar yoğunudur. Bunlar, Eyice Höyük'te tespit edilen ve üç grup altında değerlendirilen seramiklerle aynı kültür bölgesine aittir (Resim 6, Çizim 3)¹⁰.

Bu bölgede araştırılan ikinci höyük, Hocalar İlçesi'nin güneyinde, Devlethan Köyü sınırları içinde kalan Ören Mevkiindedir (Harita). Devlethan Ören olarak isimlendirilen yerleşme, Hocalar'ın 3 km kadar güney batısında, Devlethan Köyü'nün ise 400 m kuzeybatısında kalmaktadır. Höyüğün 200 m güneydoğusunda günümüzde de su kaynağı olarak kullanılan bir çeşme vardır.

⁸ Koçak, a.g.m., 237.

⁹ Koçak, a.g.m., 240 vdd.

¹⁰ Bu höyükle ilişkili, GNÇ'a ait monokrom boyalı 3 adet ağız parçası ile 12 adet EKÇ'a tarihlendirilen boya bezemeli seramik parçaları değerlendirilmeye alınmıştır

Yerleşme üzerinde GNÇ'dan itibaren Roma Dönemi'ne kadar tespit edilen seramikler, burasının uzun süre kullanıldığını göstermektedir. Bu uzun süreli kullanım sonucu höyükte 6 m yüksekliğinde bir tabakalaşma meydana gelmiştir. Yerleşmenin son evresi olan Roma Dönemi'ne ait yapı kalıntıları höyüğün üzerini kapatarak, erken dönemlere ait verilere ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Ancak höyük üzerinde yapılan sistemli çalışmalar, prehistorik dönemlere ait arkeolojik malzemelere ulaşılmasını sağlamıştır. Höyüğün, güneydoğu-kuzeybatı yönünde uzanan kayalık bir sırtın, güneydoğu ucundaki bölümlerinde GNÇ/EKÇ, İTÇ'a tarihlendirilen malzemeler ele geçirilmiştir (Resim 7, Çizim 4).

Makaleye konu olan dört höyüğün prehistorik döneme ait seramik buluntuları incelendiğinde, bölgenin GNÇ çanak-çömlek kültürü üzerine bir ön değerlendirme yapmak mümkündür. Bu yerleşmelerde özellikle Hacılar ve Kuruçay başta olmak üzere Burdur Yöresi iskânlarından tanıdığımız formlar karşımıza çıkmaktadır¹¹. Bunlar arasında daralan ağızlı çömlek ve çömlekçikler ana form grubunu oluşturmaktadır (Çizim 2). Ayrıca "S" profilli çömlekçikler ile basit kenarlı, ağız kenarı dışı kalınlaştırılmış kâseler de görülmektedir (Çizim 1, 4).

Bu döneme ait seramiklerin hamur ve astar özelliklerine bakıldığında, özellikle kahverengi hamur belirleyici gruptur. Ancak kiremit, devetüyü ve gri hamurlu örnekler de vardır. Hamurlarında mika, taşçık, kireç, bitki katkıları görülmektedir ve fazla gözenekli değildir. Özü pişirilme sırasında karbonizasyona uğramıştır. Tespit edilen tüm örnekler yalın astarlı olup astarı genellikle hamurunun renginde ve aklıdır.

Bölgenin GNÇ çanak-çömleğinin en yakın benzerleri yukarıda da belirttiğimiz gibi Hacılar ve Kuruçay başta olmak üzere Burdur Yöresi yerleşmelerinden bilinmektedir. Bunun yanında Aslanapa ve Orman Fidanlığı¹² ile Batı Anadolu yerleşmelerinde de benzerleri vardır¹³.

Yerleşmelerde GNÇ seramikleri dışında prehistorik dönem kültürüyle ilişkili olarak EKÇ'a ait seramikler de ele geçirilmiştir. Özellikle Asarın Tepe'deki bu döneme ait buluntular, bölgenin EKÇ seramik kültürünün ön değerlendirmesi için önemlidir (Çizim 3). Tespit edilen seramik parçaları genellikle açık kaplara ait örneklerdir (Çizim 3-4). Bunlardan ağız kenarı olan parçalar dikkate alındığında özellikle dışı çekik kenarlı kâse ve çömlekçikler

¹¹ J. Mellaart, *Excavations at Hacilar I-II*, Edinburgh, 1970, 8 vd., fig 99 vd., R. Duru, *Kuruçay Höyük I, 1978-1988 Kazılarının Sonuçları Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri*, Ankara, 1994, 19 vd., R. Duru, *M. Ö. 8000'den M. Ö. 2000'e Burdur-Antalya Bölgesi'nin Altın Yılı*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 2008, 11 vd., R. Duru- G. Umurtak, *Höyücek, 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2005, 27 vd.

¹² T. Efe, "Chalcolithic Pottery from the Mounds Aslanapa (Kütahya) and Kınık", *Anatolica* 19, 1993, 19 vd., T. Efe, "The Settlement, Its Architecture and Pottery", *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı, A Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia*, 2001, 1 vd.

¹³ Z. Derin, "Yeşilova Höyüğü", *Anadolu'da Uygarlığı Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, 2 cilt, 2007, 377 vd., A. Çilingiroğlu, Z. Derin, E. Abay, H. Sağlamtimur, İ. Kayan, *Ulucak Höyük: Excavations Conducted Between 1995 and 2002*, Peeters, 2004, A. Çilingiroğlu- Ç. Çilingiroğlu, "Ulucak", *Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, 2 cilt, 2007, 361 vd., H. Sağlamtimur, "Ege Gübre Neolitik Yerleşimi", *Anadolu'da Uygarlığı Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, 2 cilt, 2007, 373 vd.

dikkati çekmektedir. Ancak bu buluntular bölgenin genel form repertuvarını belirlemede bugün için yetersizdir.

Bu seramiklerde görülen boya bezemeli örnekler Burdur Yöresi ve Aslanapa kültürleriyle ilişkili görülmektedir¹⁴. Bu dönemi temsil eden örneklerde, kahverengi ve kiremit rengi mallar baskın grubu oluşturur. Genellikle mika, kireç, taşçık, bitki katkılı olup özü karbonizasyona uğramıştır. Krem astar üzerine kahverenginin ya da kırmızının tonlarındaki bezemeli örnekler karakteristiktir. Bezemeler, açık kaplarda her iki yüzeye, kapalı kaplarda ise dış yüzeye uygulanmıştır. Genellikle yarım ya da tam konsantrik olabilecek daireler, içi dolgulu üçgen, birbirine paralel bantlar, birbirini farklı açılarla kesen bantlar ile dalgalı hat tercih edilen bezemelerdir (Çizim 1, 3-4).

İç-batı Anadolu Bölümü'nde EKÇ boya bezemeli çanak-çömleği problemlili bir konudur. Bu bölge boyalılarının Burdur Yöresi ya da Kütahya-Uşak-Eskişehir çevresi ile ilişkisi konusu tartışmalıdır. Son yıllarda morumsu kırmızı astarlı ya da boyalı grup yanında, krem üzerine kahverengi ya da kızıl kahverengi boya bezemeli çanak çömlekler Burdur Yöresi'nden ziyade Aslanapa kültür grubu içerisinde değerlendirilmektedir¹⁵. Bölgede EKÇ boyalılarına ait (Burdur ya da Aslanapa Kültürü) en yoğun malzeme Eyice Höyük ve Asarın Tepe yerleşmesinde ele geçirilmiştir. Asarın Tepe yerleşmesi batısında Uşak Selçukler, kuzeydoğusunda ise Eyice Höyük ile yakın bir konumdadır (Harita). Afyonkarahisar'ın batısındaki bu yerleşmelerde ele geçirilen buluntular özellikle Aslanapa Kültürü'nün güney yayılımını belirlemek açısından yararlı olacaktır¹⁶.

Sonuç

İç-batı Anadolu Bölgesi'nde yaptığımız yüzey araştırmaları bölgede GNÇ/EKÇ yerleşmelerinin çok sayıda olduğunu ortaya koymaktadır. Bu güne kadar bölgenin bu dönemlerinin iyi bilinmemesinin nedeni, yapılan araştırmaların yetersiz olmasıdır.

Bölgenin erken yerleşmelerinin büyük bir kısmı dere yatakları kenarında, bir sırt üzerinde ve ovaya hâkim konumda yer alır. Bunlardan Bektaş Üyük Tepe ve Üçin, Kumalar Dağ silsilesine doğru uzanan ilk yükseltiler üzerinde yer alırlar. Ayrıca yerleşmelerin tercih edildiği alanlardaki su kaynaklarının varlığı bu dönem yerleşmelerinde su ihtiyacının karşılanması ve tarım için çok önemlidir.

Bu bölgede tespit edilen malzemeler üzerinde yaptığımız ilk değerlendirmeler, Afyonkarahisar'da Hocalar-Sinanpaşa kesiminin GNÇ/EKÇ buluntularının Kütahya-Uşak çevresi ile daha yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Güneyde Sandıklı kesimine doğru inildikçe, özellikle Neolitik Çağ'a ait malzemelerin Burdur Yöresi kültürünün etkisinde kaldığını göstermektedir. Nitekim Bektaş Üyük Tepe ve Üçin Neolitik Çağ malzemelerinin Burdur Yöresi buluntuları ile benzerliği bu durumu desteklemektedir. Hocalar'daki Çalca

¹⁴ Mellaart, *a.g.e.*, 8 vd.

¹⁵ Efe, "Chalcolithic Pottery from the Mounds Aslanapa (Kütahya) and Kınık", 20, Efe, "The Settlement, Its Architecture and Pottery", 48 vd.

¹⁶ Koçak-Bilgin, *a.g.m.*, 24 vd.

Asarın Tepe ve Devlethan Ören yerleşmeleri ise batıda Uşak-Sivaslı kesimine doğru uzanan yolla ilişkili görülmektedir. Ayrıca Asarın Tepe yerleşmesi kuzeydoğudaki dağ sıraları arasında yer alan doğal geçitler aracılığıyla Sincanlı Ovası'yla bağlantıya sahip olmalıdır. Yaptığımız yüzey araştırması sırasında bu doğal geçitler üzerinden Sincanlı Ovası'na uzanan bir yolun günümüzde de kullanıldığı görülmüştür. Asarın Tepe'nin özellikle EKÇ buluntularının Sivash-Selçikler ve Sinanpaşa-Eyice malzemesiyle benzerliği bu olası bağlantıyla ilişkili görülmektedir.

Afyonkarahisar'ın doğusunda yaptığımız yüzey araştırmaları sırasında morumsu kırmızı astarlı ya da boyalı grup yanında, krem üzerine kahverengi-kızılkahverengi boya bezemeli çanak çömleğe rastlamamıştık. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Aslanapa kültür grubu içerisinde değerlendirilen bu malzemeleri Afyonkarahisar'ın batısındaki Hocalar-Sinanpaşa kesiminde tespit ettik (Eyice Höyük ve Asarın Tepe). Bu durum, bu kültürün güneyde Hocalar-Sinanpaşa-Uşak/Sivaslı kesimine kadar yayıldığını göstermektedir.

Yaptığımız çalışmalar Neolitik Çağ-Kalkolitik Çağ Burdur Yöresi kültürleri ile Ege ve Balkan kültürleri arasındaki ilişkiye de ışık tutabilecek niteliktedir. Özellikle EKÇ boya bezemeli örnekleri, Göller Bölgesi üzerinden Afyonkarahisar'a, buradan da Ege çevresine olan bağlantıya işaret etmektedir. Ancak daha kesin değerlendirmelerin yapılabilmesi için bölgenin kültürel durumu ile bölgeler arasındaki bağlantıları daha iyi vurgulayacak bir yerleşmede kazı çalışmasının yapılması yerinde olacaktır.

Katalog**Çizim 1:**

(309.16.10.297) Bektaş Üyük: (R: 9 cm) Kiremit hamurlu, orta kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, kırmızı astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.16.10.324) Bektaş Üyük: Kahverengi hamurlu, orta kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kahverengi astarlı, kötü pişmiş, el yapımı, silik açkılı, gövdede tutamaklı.

(309.16.10.320) Bektaş Üyük: (R: 14 cm) Kahverengi hamurlu, orta kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, koyu kiremit astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.16.10.281) Bektaş Üyük: (R: 12 cm) Devetüyü hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kahverengi astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, ağzın altında devetüyü renkte üçgen şekilde bezemeli.

Çizim 2:

(309.18.10.12) Akin-Üçin: (R: 16 cm) Devetüyü hamurlu, orta kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kiremit astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.18.10.47) Akin-Üçin: (R: 8 cm) Kahverengi hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kahverengi astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.18.10.46) Akin-Üçin: (R: 13 cm) Devetüyü hamurlu, ince kumlu, mika, taşçık katkılı, açık kahverengi astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, ağzın hemen altında dikey ip delikli tutamaklı.

(309.18.10.45) Akin-Üçin: (R: 12 cm) Kahverengi hamurlu, ince kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, kiremit astarlı, kötü pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.18.10.20) Akin-Üçin: (R: 15 cm) Kahverengi hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, koyu kiremit astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.18.10.50) Akin-Üçin: Açık kahverengi hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kırmızımsı kahverengi astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.18.10.56) Akin-Üçin: (R: 15 cm) Gri hamurlu, ince kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, kırmızı astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(309.18.10.44) Akin-Üçin: (R: 17 cm) Gri hamurlu, ince kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, gri astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

Çizim 3:

(310.02.10.129) Asarın Tepe: (R: 11 cm) Açık gri hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, açık gri astarlı, kötü pişmiş, el yapımı, açkılı.

(310.02.10.157) Asarın Tepe: (R: 18 cm) Açık kahverengi hamurlu, ince kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, açık kahverengi astarlı, iyi pişmiş, el yapımı, açkılı.

(310.02.10.40) Asarın Tepe: (R: 15 cm) Kiremit hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kiremit astarlı, kötü pişmiş, el yapımı, açkılı.

(310.02.10.318) Asarın Tepe: (R: 18 cm) Devetüyü hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, koyu devetüyü astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, ağız altında koyu kahverengi bant bezemeli.

(310.02.10.145) Asarın Tepe: (R: 12 cm) Kiremit hamurlu, ince kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, kiremit astarlı, iyi pişmiş, el yapımı, açkılı, dışta ağzın altında iç içe geçmiş koyu kırmızı şevron bezemeli.

(310.02.10.233) Asarın Tepe: (R: 14 cm) Koyu kahverengi hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kiremit astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, dışta ağzın altında kırmızı renkte bant bezemeli.

(310.02.10.298) Asarın Tepe: Kahverengi hamurlu, orta kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, açık kahverengi astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, içte ve dışta koyu kırmızı bant bezemeli.

(310.02.10.160) Asarın Tepe: Kiremit hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, krem astarlı, iyi pişmiş, el yapımı, açkılı, iç içe geçmiş koyu kırmızı dairesel bant bezemeli.

(310.02.10.278) Asarın Tepe: Kiremit hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, krem astarlı, kötü pişmiş, el yapımı, açkılı, iç içe geçmiş açık kahverengi şevron bezemeli.

(310.02.10.76) Asarın Tepe: Devetüyü hamurlu, orta kumlu, mika, taşçık katkılı, krem astarlı, kötü pişmiş, el yapımı, açkılı, dışta gövde üzerinde kahverengi bant bezemeli.

(310.02.10.321) Asarın Tepe: Kahverengi hamurlu, orta kumlu, mika, taşçık, bitki katkılı, kirli beyaz astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, iç içe geçmiş koyu kırmızı dairesel bant bezemeli.

(310.02.10.149) Asarın Tepe: Kiremit hamurlu, orta kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kiremit astarlı, iyi pişmiş, el yapımı, açkılı, paralel koyu kırmızı bant bezemeli.

(310.02.10.147) Asarın Tepe: Kiremit hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, bol taşçık, bitki katkılı, açık kahverengi astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, dışta kırmızı bant bezemeli.

(310.02.10.152) Asarın Tepe: Kahverengi hamurlu, orta kumlu, bol mika, kireç, iri taşçık, bitki katkılı, koyu krem astarlı, iyi pişmiş, el yapımı, açkılı, iç içe geçmiş koyu kırmızı dairesel bant bezemeli.

(310.02.10.320) Asarın Tepe: Kiremit hamurlu, ince kumlu, mika, taşçık katkılı, krem astarlı, iyi pişmiş, el yapımı, açkılı, koyu kahverengi dairesel bant bezemeli.

Çizim 4:

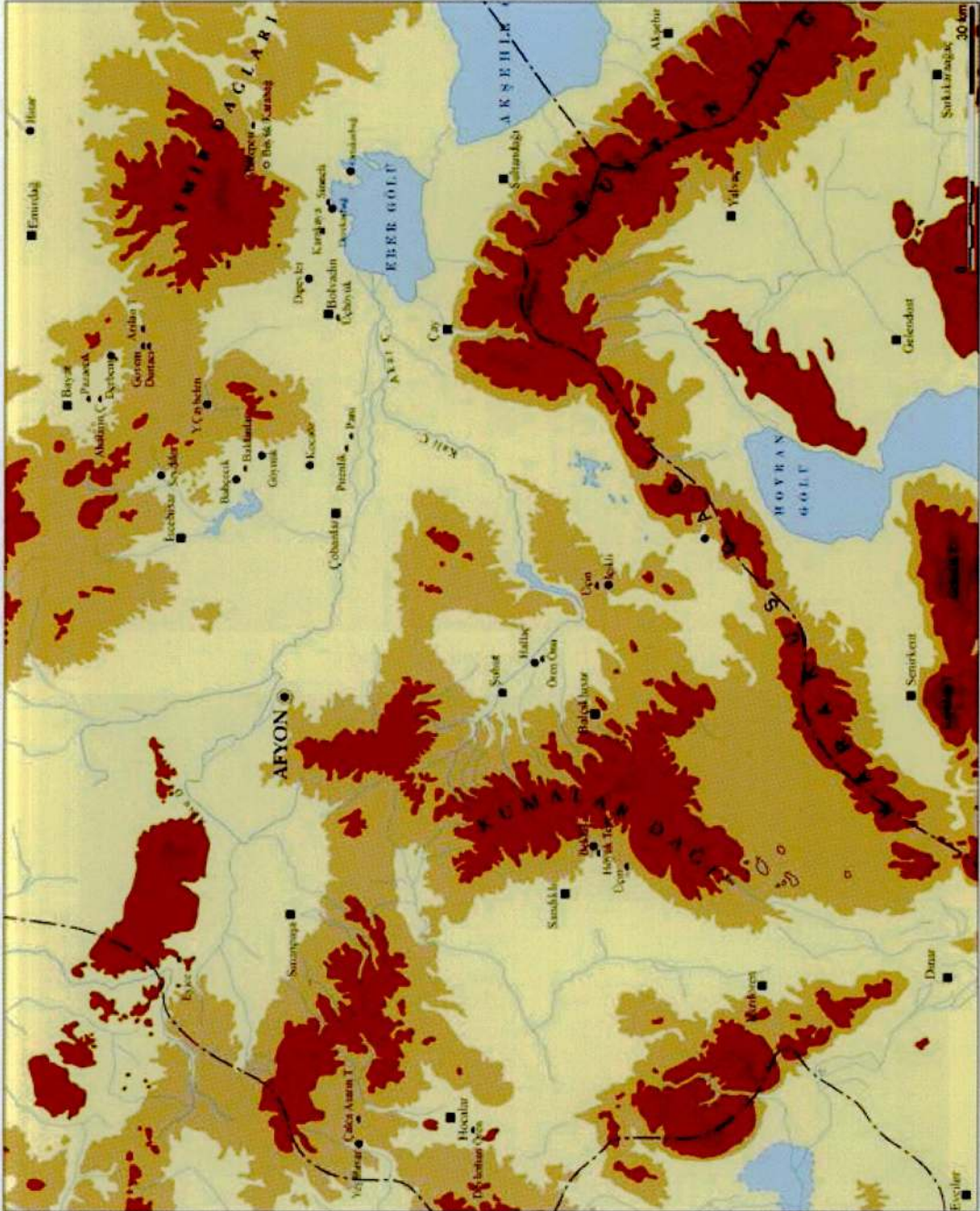
(310.07.10.199) Devlethan Ören: (R: 13 cm) Kırmızı hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, koyu kırmızı astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı.

(310.07.10.198) Devlethan Ören: Devetüyü hamurlu, ince kumlu, mika, kireç, taşçık, bitki katkılı, kiremit astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, dip kısma yakın kırmızı spiral bezemeli.

(310.07.10.200) Devlethan Ören: Kahverengi hamurlu, ince kumlu, taşçık, bitki katkılı, kahverengi astarlı, orta pişmiş, el yapımı, açkılı, devetüyü renkte üçgen bant bezemeli.

KAYNAKLAR

- Çilingiroğlu, Altan, Zafer Derin, Eşref Abay, Haluk Sağlamtimur, İlhan Kayan, *Ulucak Höyük: Excavations Conducted Between 1995 and 2002*, Ancient Near Eastern Supplement 15, Peeters 2004.
- Çilingiroğlu, Altan - Çiler Çilingiroğlu, "Ulucak", M. Özdođan ve N. Başgelen (yay.) *Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, 2007, 2 cilt: 361-372 (metin), 343-358 (levhalar). Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Derin, Zafer, "Yeşilova Höyüğü", M. Özdođan ve N. Başgelen (yay.) *Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, 2007, 2 cilt: 377-384 (metin), 371-380 (levhalar), Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Duru, Refik, *Kuruçay Höyük I, 1978-1988 Kazılarının Sonuçları Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1994.
- Duru, Refik, *M. Ö. 8000'den M. Ö. 2000'e Burdur-Antalya Bölgesi'nin Altıbin Yılı*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2008.
- Duru, Refik- Gülsüm Umurtak, *Höyücek, 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- Efe, Turan, "Chalcolithic Pottery from the Mounds Aslanapa (Kütahya) and Kınık", J. Roodenberg (yay.) *Anatolica 19 (Special issue on "Anatolia and the Balkans". Symposium on Pre-Bronze Age Relations held in İstanbul 1993, 18-22 November 1991)*: 19-31.
- Efe, Turan, "The Settlement, Its Architecture and Pottery", T. Efe (yay.) *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı, A Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia* 2001, 1-125. Task Vakfı.
- Koçak, Özdemir, "Afyonkarahisar İli ve İlçeleri 2008 Yılı Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2010, XXVII/2, 287-312.
- Koçak, Özdemir, "Afyonkarahisar İli ve İlçeleri 2010 Yılı Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2012, XXIX/1, 231-261.
- Koçak, Özdemir- Mustafa Bilgin, "Afyonkarahisar'da İki Önemli Son Neolitik / İlk Kalkolitik Yerleşme Yeri: Eyice ve Pani Höyük", *TÜBA-AR, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi-Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology* 2010, 13, 9-38.
- Mellaart, James, *Excavations at Hacilar I-II*, Edinburgh 1970.
- Sağlamtimur, Haluk, "Ege Gübre Neolitik Yerleşimi", M.Özdođan ve N. Başgelen (yay.) *Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular* 2007, 2 cilt: 373-376 (metin), 359-369 (levhalar).
- TÜBA-AR, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi-Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology, 13.

Harita: Afyonkarahisar çevresindeki bazı Geç Neolitik-Erken Kalkolitik Çağ yerleşmeleri.

Resim 1: Bektaş Üyük Yerleşmesi.

Resim 2: Üçin Yerleşmesi.

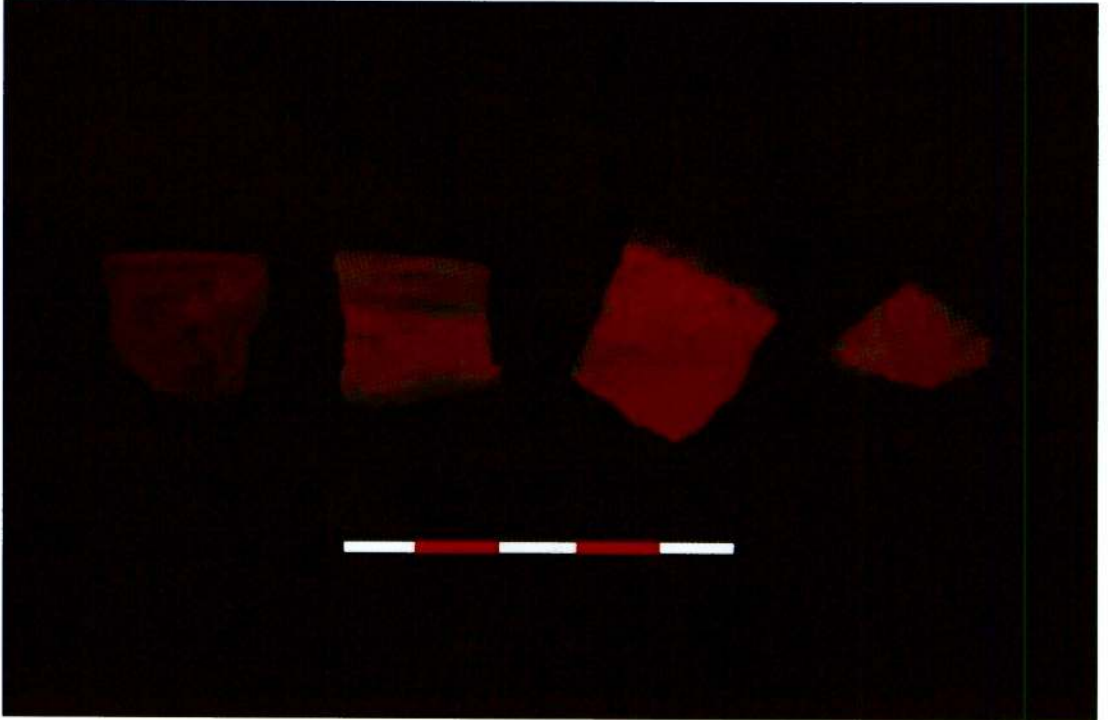
Resim 3: Asarın Tepe Yerleşmesi.

Resim 4: Bektaş Üyük buluntuları.

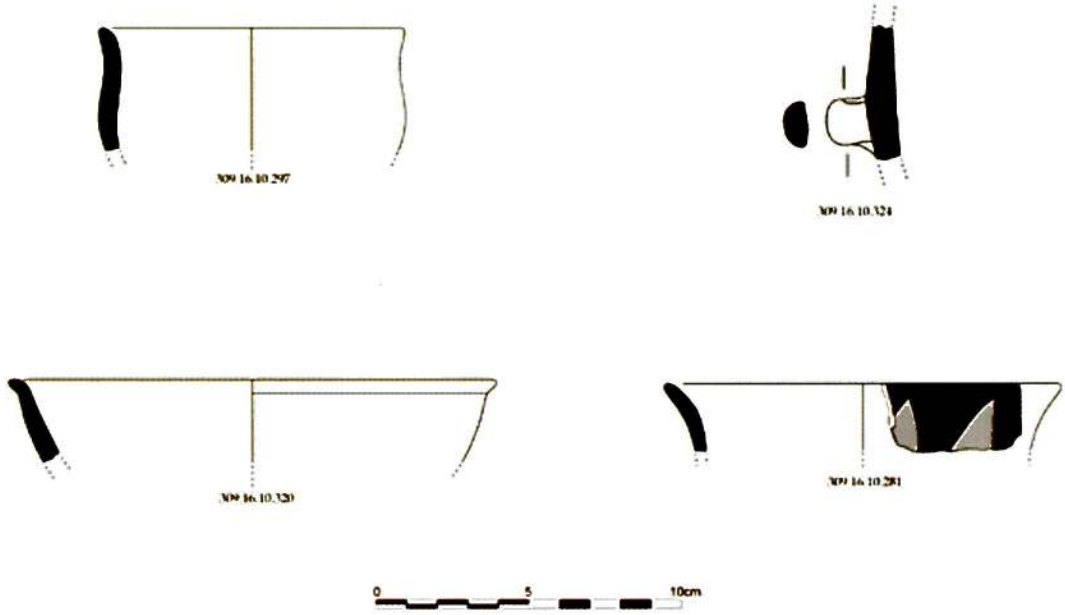
Resim 5: Üçin buluntuları

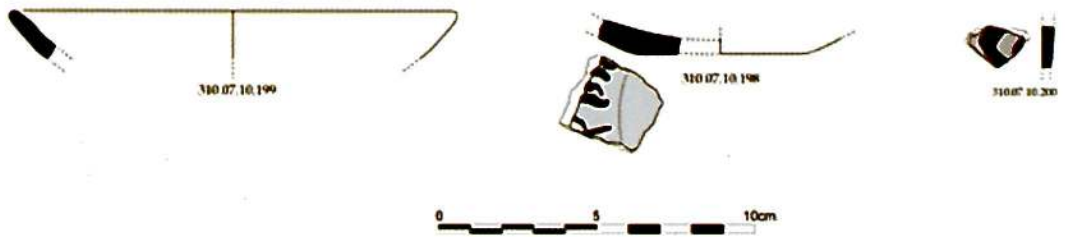
Resim 7: Devlethan Ören buluntuları

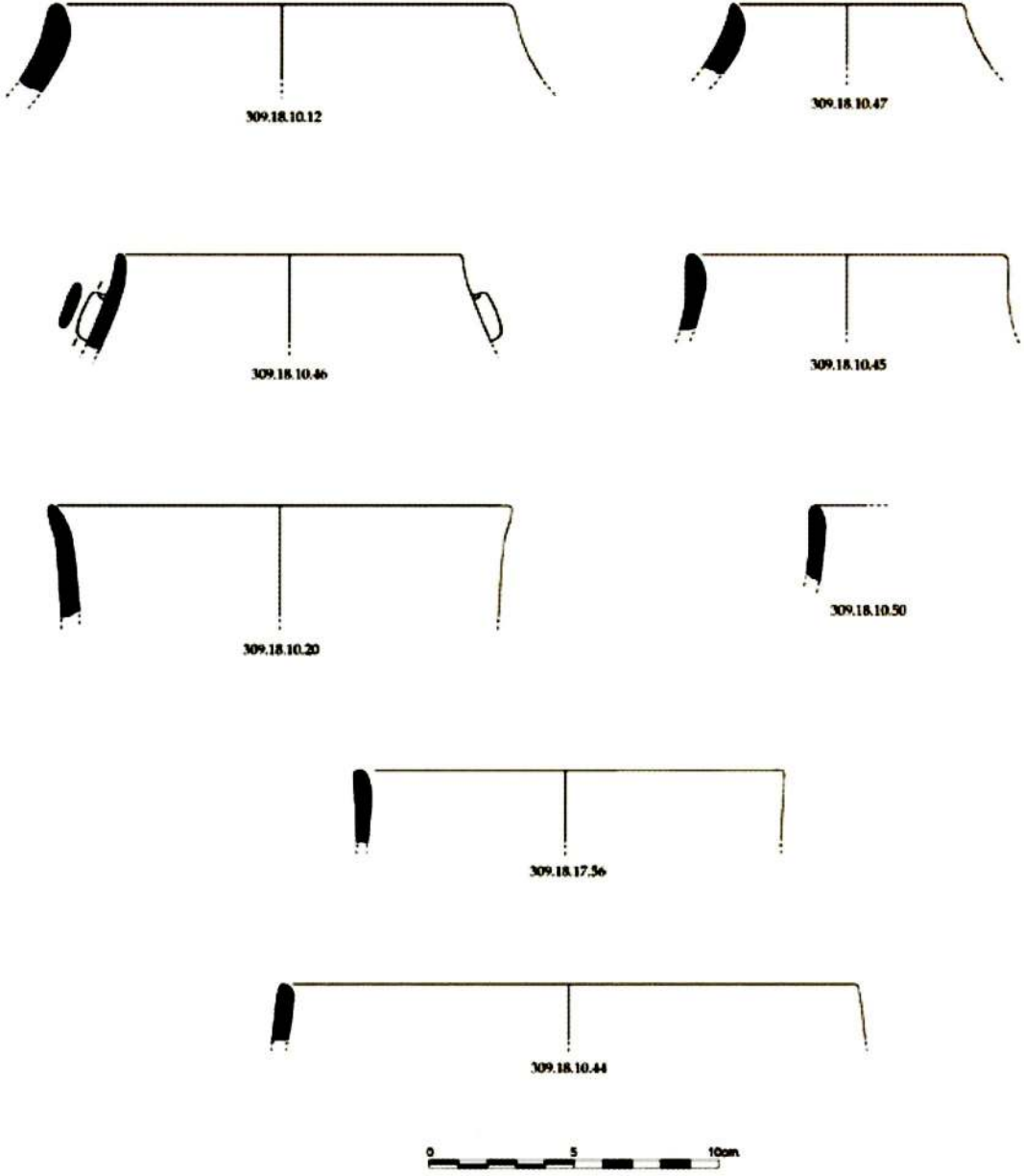
Resim 6: Asarın Tepe buluntuları

Çizim 1: Bektaş Üyük çanak-çömleği

Çizim 4: Devlethan Ören çanak-çömleği

Çizim 2: Üçin çanak-çömleği

Çizim 3: Asarın Tepe çanak-çömleği